ŽIVI PREPROSTO

V SMERI PODNEBNE PRAVIČNOSTI

Vpliv podnebnih sprememb na življenja ljudi držav v razvoju

— *poudarek na Afriki* —

DIDAKTIČNO GRADIVO ZA OSNOVNE IN SREDNJE ŠOLE

Karitas

KUELOVA ZGODBA

Kuel še nikoli ni videl česa takega. Povsod voda, ljudje so tekali naokoli. »Nikoli prej nisem doživel poplave in ko je prišla, me je bilo zelo strah. Voda mi je segala do prsi, ne znam plavati, starejša brata sta me nosila na ramenih.«

»Pogrešam svoj dom. Ko smo se preselili, nismo imeli zavetja. Komarji so nas vsako noč pikali in nismo imeli hrane. Naše pridelke je uničila poplava.«

Med pandemijo je Kuelov oče umrl zaradi nezdravljenega pasjega ugriza. Od takrat je življenje še težje. Voda še vedno poplavlja njihov dom in majhno kmetijo, od katere so bili odvisni za hrano.

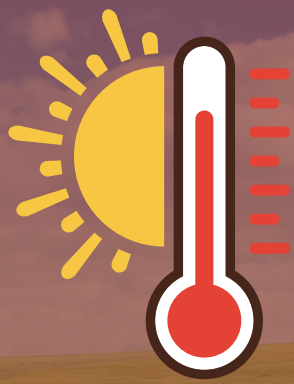
»So dnevi, ko ne jem. Ko sem lačen, se počutim, kot da sem bolan… pogosto čutim lakoto. Ta poplava je spremenila naše življenje. Zdaj je naše življenje slabše, ker nimamo hrane. Ne vem, kdaj bo ta voda odšla… življenje se ne bo vrnilo v normalno stanje.«

Naravne nesreče lahko popolnoma iztirijo otrokovo življenje. Poplave v Južnem Sudanu so v zadnjih treh letih razselile številne otroke in jih pustile brez dostopa do hrane in zavetja. Zaradi tega je otroštvo lahko brezupno.

(World vision, 2023)

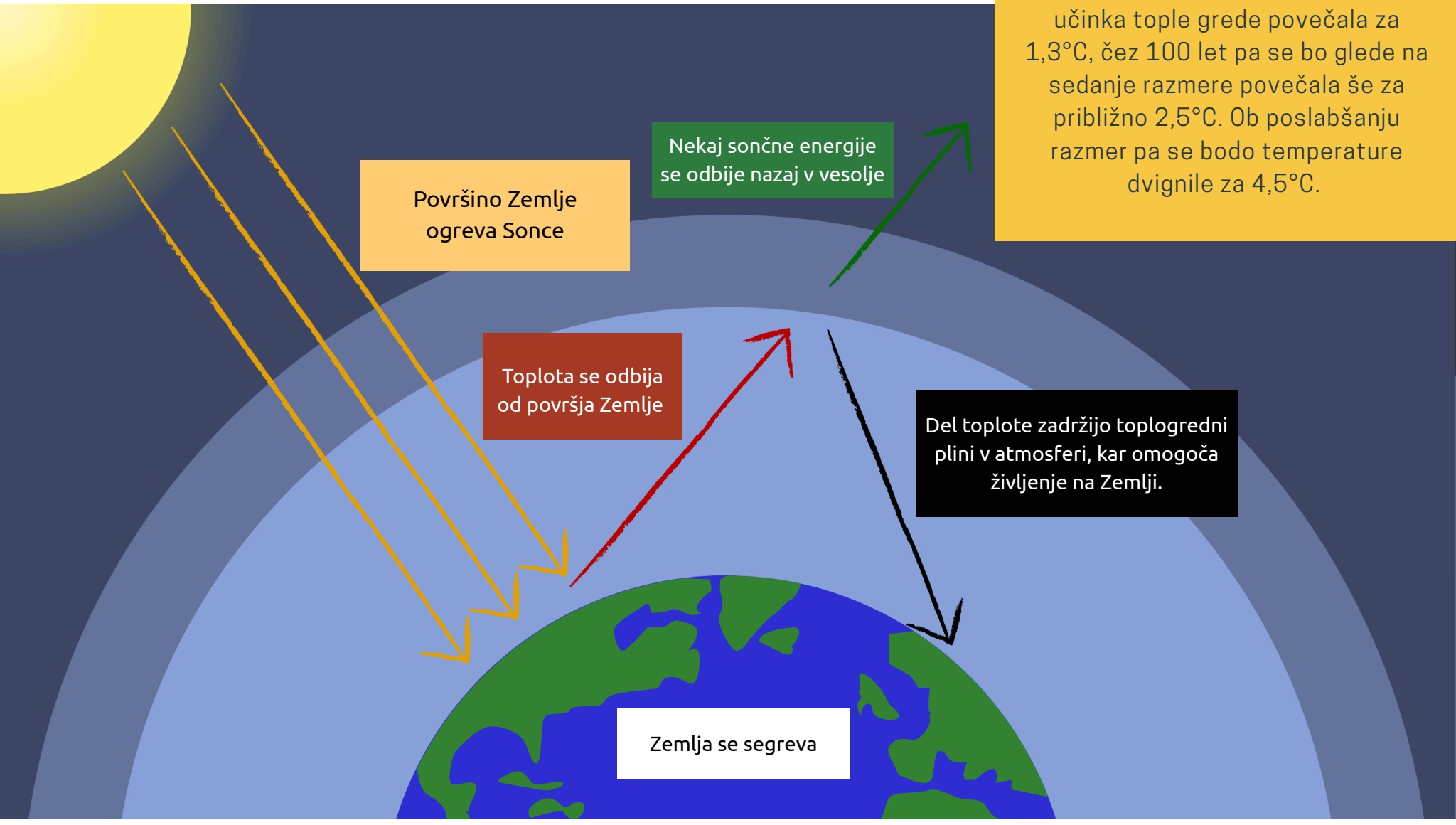
KAJ SO PODNEBNE SPREMEMBE?

- Podnebne spremembe so **dolgotrajne spremembe v podnebju** na Zemlji, kot so **spremembe temperatur, padavin, vetrov in pogostosti izrednih vremenskih pojavov.**
- Dogajajo se skozi daljša časovna obdobja (desetletja ali stoletja).
- V zadnjih 50. letih so **spremembe bolj intenzivne** in z večjimi posledicami na življenja ljudi kot v preteklosti - **kot posledica človekovih dejavnosti** (intenzivna industrija in kmetijstvo, promet, energetika, gospodinjstva...) in **načina življenja** (potrošništvo).
- Človekove dejavnosti in način življenja terjajo večje **izgorevanje fosilnih goriv** (premog, nafta, plin) - **povečuje se koncentracija toplogrednih plinov** (npr. CO_2), ki povzročajo **učinek tople grede**. K večji koncentraciji CO_2 prispeva tudi **krčenje gozdov.**

UČINEK TOPLE GREDE

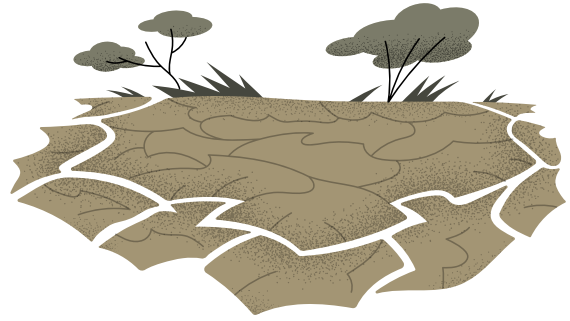
V zadnjih 100 letih se je globalna temperatura zaradi povečanega učinka tople grede povečala za 1,3°C, čez 100 let pa se bo glede na sedanje razmere povečala še za približno 2,5°C. Ob poslabšanju razmer pa se bodo temperature dvignile za 4,5°C.

Brez toplogrednih plinov, bi bila povprečna temperatura na Zemlji **- 18 °C.** Zemlja bi bila večinoma **prekrita z ledom, oceani pa zamrznjeni.** Življenje v taki obliki kot ga poznamo danes, ne bi bilo mogoče. Z učinkom tople grede imamo na Zemlji povprečnih **15 °C.**

NEPOSREDNE POSLEDICE PODNEBNIH SPREMEMB

1. **Dvig povprečne temperature -** pogostejši in intenzivnejši vročinski valovi
2. **Pogostejši ekstremni vremenski pojavi** - poplave, suše, tropske nevihte, orkani, gozdni požari
3. **Taljenje ledu** - taljenje ledenikov in polarnega ledenega pokrova
4. **Višanje morske gladine** - poplavljanje obalnih območij, erozija obal, zasoljevanje podtalnice
5. **Negativen vpliv na ekosisteme** - izumiranje rastlinskih in živalskih vrst, zmanjšanje biotske raznovrstnosti
6. **Negativen vpliv na človeka** - več zdravstvenih težav, težje razmere za pridelovanje hrane

EKSTREMNI VREMENSKI POJAVI PO SVETU

Poplave v Pakistanu, 2022

Ledeniške poplave in plaz v Indiji, 2021

Požar na Krasu, 2022

Poplave v Nigeriji, 2022

Poplave v Sloveniji, 2023

Suša v Somaliji, Etiopiji in Keniji, 2020-2023

Poplave v Južnem Sudanu, 2024

Veliki gozdni požari v Avstraliji, 2019-2020

PODNEBNA NEPRAVIČNOST IN OGLJIČNI ODTIS

Razvite države s svojim načinom življenja in dejavnostmi **prispevamo največji delež toplogrednih plinov** (najbolj vplivamo na globalne spremembe podnebja).

OGLJIČNI ODTIS

Koliko ton **CO_2 prispeva v ozračje na leto en prebivalec:**

Nigerija < 1 tono CO_2

Indija 2 toni CO_2

Kitajska 7 ton CO_2

Nemčija 10 ton CO_2

ZDA 17 ton CO_2

1% najbogatejših na svetu onesnažuje 2x toliko kot 50% najrevnejših ljudi skupaj.

PODNEBNE SPREMEMBE IN REVŠČINA V AFRIKI

- **Posledice podnebnih sprememb najbolj občutijo prebivalci najrevnejših dežel** (v Afriki, delih Azije, v južni Ameriki), ki so najmanj prispevali k tem spremembam.
- **Zaradi revščine in odvisnosti od kmetijstva** so se **najmanj sposobni spopadati z njihovimi posledicami** - potisnjeni so v še večjo revščino.

92% onesnaženja z emisijami CO_2 prispeva **globalni sever**

Azija, Afrika, Bližnji vzhod, Latinska Amerika onesnažujejo **8%.**

POSREDNE POSLEDICE PODNEBNIH SPREMEMB V AFRIKI

Človekove dejavnosti in potrošniški način življenja

⬇

Povečani izpusti toplogrednih plinov

⬇

Podnebne spremembe

⬇

Naravne katastrofe

⬇

POSREDNE POSLEDICE PODNEBNIH SPREMEMB

Pomanjkanje vodnih virov

Zmanjšan kmetijski pridelek in pomanjkanje hrane

Neenakost med spoloma

Širjenje bolezni in povečana smrtnost

REVŠČINA

Gospodarska škoda in pomanjkanje naravnih virov

Zmanjšana biotska raznovrstnost

Begunci

Zmanjšana možnost izobraževanja

Konflikti

VPLIV PODNEBNIH SPREMEMB NA DOSTOP DO PITNE VODE

POGOSTEJŠE IN DALJŠE SUŠE

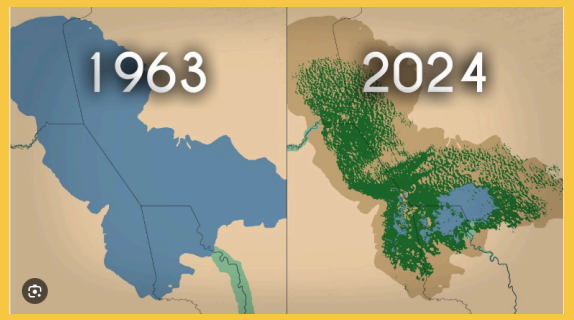
- **Krajša deževna obdobja** in pogoste **dolgotrajajoče suše.**
- Posledica je **izsuševanje** vodnjakov, rek in pašnikov ter **pomanjkanje pitne vode za milijone ljudi.**

NESTALNE IN MOČNE PADAVINE

- Namesto rednega dežja prihaja do **kratkih, zelo močnih nalivov.**
- Poplave, ki **uničijo vodno infrastrukturo in onesnažijo vodne vire** z blatom, odplakami in odpadki.

IZSUŠEVANJE REK IN JEZER

- **Jezero Čad** se je v zadnjih desetletjih močno zmanjšalo zaradi kombinacije podnebnih sprememb in prekomerne rabe vode.
- **Reka Nil in druge velike reke** so občutljive na spremembe padavin in temperature, kar vpliva na države, ki so od njih odvisne.

VPLIV PODNEBNIH SPREMEMB NA DOSTOP DO PITNE VODE

PRITISK NA PODTALNICO

- Zaradi suše se povečuje črpanje podtalnice.
- V mnogih državah se **podzemne zaloge vode praznijo hitreje, kot se lahko obnovijo.**

POSLEDICE ZA PREBIVALSTVO

- Milijoni ljudi nimajo stalnega dostopa do varne pitne vode.
- Ženske in otroci pogosto hodijo več kilometrov dnevno po vodo.
- Povečano je tveganje za bolezni, kot so **kolera in driska.**
- Pomanjkanje vode povečuje **migracije in konflikte med skupnostmi.**

ZAKAJ JE AFRIKA POSEBEJ RANLJIVA?

- Velik delež prebivalstva je **odvisen od kmetijstva,** ki je odvisno od dežja.
- **Infrastruktura za shranjevanje in čiščenje vode** je v mnogih državah **slabo razvita.**
- **Hitro naraščanje prebivalstva** povečuje pritisk na omejene vodne vire.

- Približno **¼ svetovnega prebivalstva** (2,1 milijarda ljudi) nima dostopa do varno upravljane pitne vode. *(Unicef, 2025)*

- **106 milijonov ljudi** pije vodo neposredno iz neurejenih površinskih virov (npr. reke, jezera). *(Unicef, 2025)*

- **3,4 milijarde ljudi** nima dostopa do varno upravljanih sanitarij, od tega jih je 354 milijonov opravljalo potrebo na prostem. *(Unicef, 2025)*

- V Afriki ima dostop do vsaj **osnovnih storitev pitne vode približno 50% ljudi.**
  (Unicef, 2025)

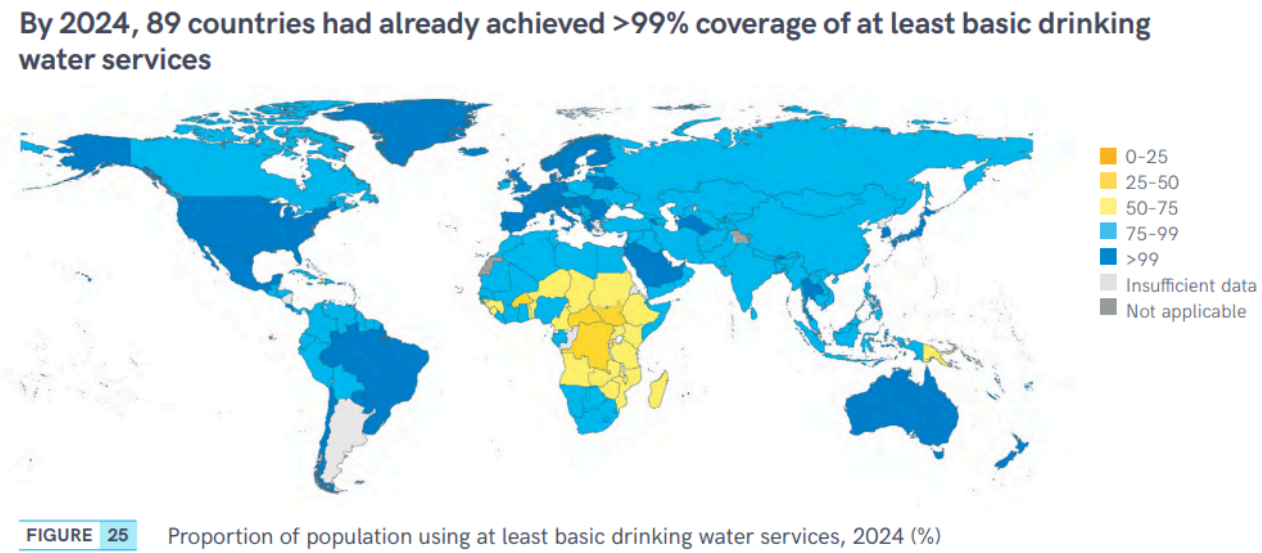

FIGURE 25 Proportion of population using at least basic drinking water services, 2024 (%)

CHERU, 5 LET

Otroci, predvsem dekleta, v Afriki vsak dan hodijo tudi po **več kilometrov daleč** s kantami **do vodnjakov po pitno vodo.**

V Afriki pogosto ni dovolj vode za pitje in kuhanje, kaj šele za umivanje...

V Gitegi v Burundiju je Slovenska Karitas v sodelovanju s sestro Bogdano Kavčič zgradila **11 vodnjakov za oskrbo z vodo za 752 družin.**

MAHANA, 9 LET

VPLIV NA KMETIJSKI PRIDELEK IN POMANJKANJE HRANE

Številni revni po svetu se **preživljajo s kmetijstvom (t.j. 65% prebivalcev Afrike),** ki je močno odvisno **od razporeditve in količine padavin.**

Vsak 10 prebivalec na svetu (8% svetovnega prebivalstva) trpi zaradi **lakote** (približno 700 milijonov ljudi).

(FAO, 2025)

Zaradi posledic podnebnih sprememb bo **vse manj primerne zemlje za pridelavo hrane, skrajšana bodo obdobja** primerna za **obdelovanje, zmanjšana produktivnost pridelkov.**

VPLIV NA ŠIRJENJE BOLEZNI IN POVEČANO SMRTNOST

Povečan negativen vpliv na zdravje ljudi, še posebej ranljivi so revni.

Širjenje bolezni povezanih:

- **z oporečnimi vodnimi viri in njihovimi pomanjkanjem** (diareja, kolera, dehidracija...)
- **s pomanjkanjem hrane** (podhranjenost)
- **s pomanjkanjem naravnih virov in zmanjšano biotsko raznovrstnostjo**
- **s širjenjem območij z nalezljivimi boleznimi zaradi dviga temperature in spremenjenih vzorcev padavin -** ustvarjajo se ugodni pogoji za prenašalce bolezni (npr. širjenje komarjev, ki prenašajo malarijo in rumeno mrzlico)
- **s spremembami v naravnem okolju živali, ki prenašajo bolezni na ljudi** (netopirji, komarji, glodavci)

(NIH, 2025)

V Afriki **45% otrok v starosti do 5 let umre zaradi podhranjenosti** in hudih bolezni, ki nastopijo kot posledica podhranjenosti (večja dovzetnost za bolezni).

PODNEBNE SPREMEMBE IN EBOLA

1

Podnebne spremembe: **povečano deževje**

2

Povečana dostopnost hrane

3

Netopirji imajo več hrane - **populacija netopirjev naraste**

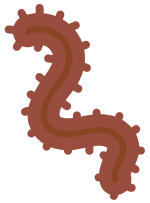
4

Poveča se možnost za **kontakt med netopirji in ljudmi**

5

Prenos Ebola virusa na ljudi

(NIH, 2025)

VPLIV NA MIGRACIJE IN BEGUNCE

(Begunci iz Južnega Sudana - selitev zaradi suše in državljanske vojne)

Množična **selitev ljudi na druga območja znotraj države ali v druge države** (t.i. okoljski begunci) **zaradi posledic naravnih katastrof - prilagajanje na podnebne spremembe.**

Pritisk na gostitelje, povečanje napetosti zaradi omejenih virov, kar vodi v **degradacijo okolja** in pogosto v **humanitarno krizo.**

V najslabšem primeru bi bilo lahko **do leta 2050 zaradi naravnih nesreč in drugih ekoloških groženj razseljenih 1,2 milijarde ljudi.** *(IEP, 2023)*

Najbolj obsežne **migracije zaradi podnebnih sprememb** se dogajajo v **podsaharski Afriki**, prizadenejo pa tudi milijone ljudi v **Aziji.**

VPLIV NA KONFLIKTE

Podnebne spremembe neposredno ne sprožajo konfliktov, a **povečujejo možnost za konflikte.**

Podnebne spremembe:

- **poslabšujejo napetosti,**
- **povečujejo tekmovalnost za dostop do naravnih virov** (npr. pitna voda)
- **povečujejo gospodarsko in politično nestabilnost**

Pogosta politična **nestabilnost držav v razvoju** (nestabilne vlade), **šibko gospodarstvo** ter **odvisnost od drugih "neafriških" držav**, ki **izčrpavajo in izvažajo naravna bogastva iz Afrike.**

Od 15 najbolj ranljivih držav za podnebne spremembe se jih 13 sooča z nasilnimi konflikti.

(UN, 2024)

Države se **ne morejo prilagajati fizičnim posledicam podnebnih sprememb in zadostiti potreb prebivalstva.**

Pomanjkanje virov → **izredne razmere** (spori in vojne).

VPLIV NA ŽIVLJENJE OBALNIH OBMOČIJ

Dvig morske gladine zaradi taljenja kopenskih ledenikov (do konca stoletja možen dvig morja za dodatnih 25 cm).

Dvig morske gladine bi do leta 2050 lahko prizadel **1 milijardo ljudi.**

Največ ljudi bo ogroženih v velikih **deltah Afrike** (Nil, Gvinejski zaliv, Maldivi) in **Azije**.

(IPCC)

30 % svetovnega prebivalstva živi znotraj 50 km od morja oddaljenega območja.

(Oak ridge national laboratory, 2018)

Posledice:

- pomanjkanje vode in hrane,
- širjenje bolezni,
- izguba domov,
- uničena infrastruktura,
- migracije,
- izguba življenj,
- revščina...

VPLIV NA RAZNOVRSTNOST NARAVNEGA OKOLJA

Podnebne spremembe **spreminjajo pogoje**, v katerih živijo rastline, živali in mikroorganizmi (izumiranja vrst in spremembe celotnih ekosistemov) - **izguba biotske raznovrstnosti**

18 % vseh kopenskih vrst grozi izumrtje, če se bo globalna temperatura **do leta 2100** dvignila za 2 °C. Če se bo temperatura dvignila za 4 °C, grozi izumrtje vsaki drugi živalski in rastlinski vrsti.

(IPCC, 2023)

Biotska pestrost ima zelo pomembno vlogo tudi pri ohranjanju človekovega življenja na zemlji (zagotavlja hrano, zdravila, kurivo, gradbene materiale...).

Posledice podnebnih sprememb:

- izguba habitatov,
- izumiranje vrst,
- premikanje območij razširjenosti,
- motnje v prehranskih verigah,
- zakisanje oceanov zaradi povečanega CO_2,
- pogostejši ekstremni dogodki.

VPLIV NA ŽENSKE, OTROKE IN STAREJŠE

Podsaharska Afrika je **globalno središče skrajne revščine** (prag skrajne revščine je **2,15 $/dan**) - približno 40 % prebivalstva je pod pragom, **ženske imajo nekoliko večje tveganje za revščino.**

Več kot 60% žensk v podsaharski Afriki dela v kmetijstvu in dejavnostih povezanih z njim - njihovo **preživetje je odvisno od naravnih virov**, zato so še posebej ranljive za posledice podnebnih sprememb (suše, poplave, vročina...).

(FAO, 2019)

To dodatno **obremenjuje zdravje žensk**, **zmanjšuje njihov čas za izobraževanje** in vključevanje v **dejavnosti, ki prinašajo dohodek**, ter s tem **povečuje neenakosti med spoloma.**

V afriških družinah za **pridelavo hrane in zagotavljanje pitne vode v 90% poskrbijo ženske in otroc**i (še posebno dekleta).

Zelo ranljivi skupini na vpliv podnebnih sprememb v revnejših državah so tudi **otroci in starejši** (revščina, šibko zdravje, odvisnost od drugih, skrb za vnuke - sirote...).

VPLIV NA GOSPODARSTVO

Naravne katastrofe prinašajo uničenja, ki lahko **ohromijo celotne države in jih denarno oslabijo.**

Podnebne spremembe bodo do **leta 2050 povzročile 1,7–3,1 bilijona $/leto gospodarske škode,** če se emisije toplogrednih plinov ne bodo omilile.

(World economic forum, 2023)

Zmanjšanje gospodarske rasti, še posebej v revnejših državah.

Večje in hitrejše podnebne spremembe bodo povzročile **še hujše negativne učinke na gospodarstvo.**

(Gradnja šole v Ugandi - denar za šolo smo zbirali tudi v Sloveniji leta 2024 na akciji "Pustna sobotna iskrica")

VPLIV NA IZOBRAŽEVANJE

Izobraženost zmanjšuje revščino, ker ljudem daje **znanje in veščine, kako poskrbeti za svoje družine** (npr. kako pridelati hrano, ustvariti dohodek ali vzrediti živali, namesto da bi jim zgolj podarili denar ali materialne stvari, ki kratkoročno rešujejo problem, a ga dolgoročno ne odpravljajo.)

Manj učencev - odsotnost od pouka zaradi katastrof npr. poplav, vročine; pomanjkanje osnovnih sredstev za preživetje in šolanje, bolezni (npr. podhranjenost)...

Neenakost med spoloma - deklice pogosto ne obiskujejo šole, ker morajo skrbeti za preživetje družine (delo na polju, prinašanje pitne vode, skrb za mlajše brate in sestre). Tako imajo **manj možnosti za izobrazbo, bolje plačano delo**...

Pomanjkanje šolske infrastrukture in manj učiteljev (poplave in druge katastrofe uničujejo šolske zgradbe, zmanjšujejo prosti čas otrok in silijo ljudi v selitev v druge kraje, kjer so pogosto zmanjšane možnosti dostopa do izobrazbe).

Zmanjšana kakovost izobrazbe (preobremenjenost učiteljev, manj sredstev od države...)

Podnebne spremembe so **svetovni problem,** ki potrebuje **skupen trud** vseh držav, vlad, podjetij in posameznikov.

Karitas

Kaj bi za blaženje in prilagoditev na posledice podnebnih sprememb morale storiti **vlade razvitih držav?**

V letu 2025 je misijonar Pedro Opeka zgradil novo **osnovno šolo na Madagaskarju**, ki je bila **financirana s strani Ministrstva za zunanje in evropske zadeve** v sklopu strateškega partnerstva s **Slovensko karitas.**

SLOVENIA
AID & PARTNERSHIPS
SOUTIEN DE LA SLOVÉNIE
FANOHANANA AVY ANY SLOVENIJA

Karitas

MEDNARODNI IN PRAVNI OKVIR

- Izpolnjevanje mednarodnih podnebnih obveznosti - uresničevati cilje **Kjotskega protokola in cilje EU**, izvajanje ciljev globalnega podnebnega sporazuma za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov po letu 2015 (**Pariški sporazum**).
- Spodbujanje **mednarodnega sodelovanja za izmenjavo znanja in tehnologij, ki zmanjšujejo emisije in povečujejo odpornost na podnebne spremembe.**

BLAŽENJE PODNEBNIH SPREMEMB

- Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov s **spodbujanjem obnovljivih virov energije** (sonce, veter, hidro, geotermalna energija), **energetsko učinkovitostjo in trajnostno rabo virov.**
- Zakonodaja, obdavčitev in subvencije za nizkoogljične tehnologije.
- Spodbujanje trajnostnega razvoja - povezovanje gospodarskega napredka z varstvom okolja.

PRILAGODITEV

- **Finančna in strokovna podpora državam v razvoju** - omogočiti razvoj **podnebju prijazne tehnologije in strategij prilagajanja** (npr. klimatsko odporni pridelki, odpornejša infrastruktura na ekstremne vremenske pojave).
- **Raziskave in inovacije** - podpirati znanstvene raziskave **upravljanja z obnovljivimi naravnimi viri** (energija vodotokov, sončna, geotermalna, vetrna energija, biomasa, biogoriva) ter **strategij za preživetje v ekstremnih pogojih** (suše, poplave).

IZOBRAŽEVANJE

- Izobraževanje in javna razprava - **spodbujati osveščenost o podnebnih spremembah in kompleksnosti problematike.**
- Podpora nevladnim organizacijam - spodbujati projekte, ki prispevajo k **trajnostnemu razvoju in zmanjšujejo globalno revščino.**

INFRASTRUKTURA IN GOSPODARSTVO

- Investicije v **klimatsko odporne sisteme -** nasipi, protipoplavni sistemi, odpornost cest in energetskih omrežij.
- **Zavarovanje in finančna zaščita -** klimatski skladi, mikrofinanciranje, zavarovanje pridelkov in premoženja.
- **Kmetijstvo in prehranska varnost -** podpora malim kmetom, uporaba klimatsko odpornih pridelkov, namakalni sistemi, izobraževanje kmetov.

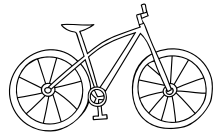
Kaj lahko storiš kot **posameznik v vsakdanjem življenju** za zmanjšanje podnebnih sprememb?

Karitas

ZMANJŠEVANJE, LOČEVANJE IN RECIKLIRANJE ODPADKOV

- **Zmanjšuj količino odpadkov** - kupuj premišljeno in se izogibaj embalaži za enkratno uporabo.
- **Ločuj** odpadke (papir, embalaža, steklo, organski odpadki).
- **Recikliraj in ponovno** uporabi odpadke.
- **Kompostiraj** biološke odpadke.

MOBILNOST

- **Hoja, kolesarjenje ali uporaba javnega prevoza** zmanjšuje emisije CO_2 in hkrati skrbi za zdrav življenjski slog.

PAMETNA POTROŠNJA IN VARČEVANJE

- Nakupuj premišljeno - **kakovost pred kvantiteto**, izogibaj se nepotrebni potrošnji.
- Podpiraj podjetja, ki so trajnostno usmerjena in vlagajo v okolju prijazne prakse.

VARČEVANJE Z ENERGIJO IN VODO

Elektrika in ogrevanje:

- ugašaj luči, ko niso potrebne
- izklapljaj TV, računalnike in druge naprave iz stanja pripravljenosti
- ne segrevaj prostorov preveč in jih ne pretirano hladi
- uporabljaj varčne žarnice in aparate z oznako energetskega razreda A+++ ali boljše

Voda in kuhinja:

- oprhaj se namesto kopanja
- pokrij lonec med kuhanjem
- segrej le toliko vode, kot je potrebuješ

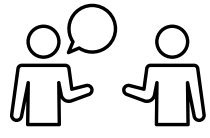

NARAVA IN BIODIVERZITETA

- **Posadi drevo ali rastlino** – prispeva k absorpciji CO_2 in lokalni biodiverziteti.
- Skrbi za **lokalno okolje in naravne vire** (vrečke za ponovno uporabo, zmanjšanje kemikalij, ohranjanje tal in vode).

OZAVEŠČANJE IN PODPORA

- **Podpiraj politike, ki vlagajo v trajnostni razvoj, obnovljive vire in zaščito okolja.**
- **Sodeluj z nevladnimi organizacijami,** ki se borijo za zmanjšanje globalne revščine in trajnostne projekte.
- **Izobražuj druge o trajnostnih praksah** in spodbujaj javno razpravo o podnebnih spremembah.

ŽIVI...

Karitas

TRAJNOSTNO

PREPROSTO

V SOLIDARNOSTI

...še posebej do tistih, ki jih podnebne spremembe najbolj prizadenejo

Projekt je sofinanciran s strani Evropske komisije.
Nosilec projekta je Slovenska Karitas. Stališča izražena v predstavitvi ne izražajo nujno tudi stališč Evropske komisije.

Pripravili: Saša Eržen in Jana Lampe, leta 2010
Posodobila: Klara Bizant, leta 2026
Viri:

Foto:
Oblikovanje:
https://www.karitas.si/
Ljubljana, september 2010; posodobljeno februar 2026

Karitas

- https://www.wvi.org/stories/environmental-sustainability-and-climate-action/8-year-old-kuels-story
- https://www.who.int/publications/m/item/progress-on-household-drinking-water--sanitation-and-hygiene-2000-2024--special-focus-on-inequalities
- https://www.youtube.com/watch?v=P11sIQLz4uM
- https://www.youtube.com/watch?v=A0LxWBB-b3s
- https://www.fao.org/newsroom/detail/global-hunger-declines--but-rises-in-africa-and-western-asia--un-report/en
- https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12192791/
- https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2023/12/ETR-2023-web.pdf
- https://www.un.org/en/peaceandsecurity/climate-peace-and-security-what-we-need-know
- https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/317db554-c763-4654-a0d3-24a8488bbc3a/content/status-women-agrifood-systems-2023/gender-work-agrifood-systems.html#:~:text=in%20Economic%20Outcomes-,Key%20Findings,versus%2047%20percent%20of%20men.
- https://www.weforum.org/stories/2023/10/climate-loss-and-damage-cost-16-million-per-hour/
- https://www.ornl.gov/publication/accelerating-growth-human-coastal-populations-global-and-continent-levels-2000-2018